

Gyarmati Péter: Nyereséges válság?

2009-2014

Gondolatok a könyv 2016. júniusi bemutatójához.

Bárhogy fáj és bármennyire nehezen viselem, de időnként ki kell lépnem a tudomány világából. Ez a könyvem is egy ilyen „félrelépés”. Azonban gondolkodásmódom nem szabadulhat valódi énemtől. Ezt tükrözi ez a könyv.

Bizonyára köztudott, hogy az ember a tudását háromféle úton szerzi:

1. Öröklésből, a gének útján;
2. Tanításból, a szülőktől, a tanítóktól, az emlékezési technikákból, amelyek forrása a tanítóké;
3. Saját tapasztalatokból.

A tudásszerzés hatékonysága fontos mérce és az, az ember életének milyenségét, minőségét befolyásolja.

Felmerül, létezik-e olyan mérce, amelyik alkalmas lenne ennek mérésére? Az élet sokféle, ezért a minősége is az, tehát nem mondhatjuk ki egyértelműen, hogy milyen a jó élet. Vajon melyik ember boldogabb, aki világutazó, világlátott tapasztalatokkal rendelkezik, vagy az, aki egész életében el sem hagyta falujának határait – hangzik el számtalanszor a klasszikus kérdés.

Az emberélet minősége ilyen megközelítésben nem mérhető, pusztán egyes emberek vágyai kielézési lehetőségeinek lehetne a mércéje: még itt és ott nem voltam mikor és hogyan jutok el oda, ha egyáltalán.

Más irányból kell a problémát megközelítenünk. A könyvem alcíme: gondolkozz, think!

Két dolgot sugall, nem elég az ismeretek megszerzése, azokat fel is kell dolgozni és azokat használni az életünk irányítására. A kétnyelvűség, pedig arra utal, hogy ma már nem elegendő egy kultúra – amibe beleszülettünk – ehhez, hiszen világunk kitágult, egyre nemzetközibbé válik, amelyben élünk. A génekkel kapott tudás már a madaraknak is kevés, tapasztaljuk, hiszen az újszülötteket szülői táplálják kezdetben és ők tanítják meg létalapjukra, a repülésre. Azt hiszem, kimondhatjuk, hogy az öröklés pusztán képesség, a lehetőséget adja az élethez szükséges tudás megszerzéséhez.

A tudás valódi forrása a tanulás. Nem véletlen, hogy életünk ezen időszak a huszonéves korig tart. Csak példaként említem, hogy a csecsemő természetes életciklusa - a 3-4 órás evés-alvás – mintegy két hónap során alakul át a mi u.n. társadalmi ciklusunkra, amely nappal-éjszaka rendű. Persze ez is összefügg a természettel, de ez más kérdés.

Ezek után évekig tart párhuzamosan a tanulás és a tapasztalatszerzés, amelyben megszerezzük a természetben, illetve a társadalomban való élet elemeit, szabályait, lehetőségeit. Ezek keveredéséből keletkező tudás adja az ember valódi egyéniségét, viszonyát a természethez, a társadalomhoz. A tanítás látszólag egységes – adott kulturális, társadalmi, politikai bázisú – mégis jelentős befolyással bír az adott környezet is. Közismert például a dinasztia fogalma, ahol a lehetőségeket a szülők, a család, vagy éppen a lakókörnyezet határozza meg. Például az orvos-, vagy a katona dinasztia, vagy a vállalkozásokban az X, Y és fiai, de nagy valószínűséggel egy faluban mindenki – így az utód is – földművelő, állattenyésztő. A környezet tehát elég zárt világot jelent, hiszen ott kapjuk a tudást, ott szerezzük a tapasztalatainkat. Logikus következmény az erre vonatkozó számos „ököl szabály”, mondás: az asszony maradjon a fakanálnál, a cipész a kaptafánál, aki a korpa közé keveredik, megeszik a disznók, addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér, ne szólj szám, nem fáj fejem, ne hajts gyorsan, mert lemarad az őrangyalod, stb.

A környezet hatása tehát alapos! A környezet változása befolyásolja életünket! Ha ez lassú, mondhatnám változatlan az ember élete során, akkor csak kiinduló hatása van, amint eddig feltételeztük: a tanulás időszakában megszerzett képesítés elegendő az egész életre. A természet rendje elegendően konstans, generációk környezetét változatlanul tartja, bizonyos értelemben ez az állandóság életfeltételünk is.

A természeti környezetünket azonban át meg át járja a társadalom befolyása, az együttélés, a szabályok, a törvények és az emberi tudásból fakadó technika környezetváltoztatása – házak, városok, közművek, gépek, termelési rendszerek, tárolási megoldások, öltözködés, közlekedés, műanyagok, szemét, stb.

Már 1954-ben egy konferencián Szentgyörgyi felvetette a problémát, hogy tudásunk, képességeink túlhaladják biológiai lényünket, amely rés egyre növekszik. Felmerül a kérdés: képes-e és hogyan az ember alkalmazkodni ezekhez – tulajdonképpen sajátmagához – fog-e és hogyan a biológiai lény változni, alkalmazkodni az idők során.

Jól látjuk, érzékeljük a hatását mindennapjainkban is. Új betegségek tömege zúdul ránk, mégis adaptálódunk, növekszik az átlagos élettartam és robbanásszerűen növekszik a Föld népessége. Az „okosok” nem, de ki tudja melyik a helyes?

A régi mondás szerint a jó pap holtig tanul, mára ez mindenkire vonatkozik. Változik a környezetünk – mert változtatja az általunk kifejlesztett technika – az ehhez való alkalmazkodást meg kell tanulnunk.

A természetes alkalmazkodás, a fajfenntartó törvény szerint, a kritikus helyzetben a szaporodás növekedése. Tudjuk például, hogy nagy vészek után visszaáll a népesség létszáma, vagy a háborúk után felborult férfi-nő arány is elég gyorsan helyreáll – több fiúgyermek születik átmenetileg.

Másik természeti törvény, hogy minden rendszer kitölti a rendelkezésére álló teret, tehát, ha javulnak az életviszonyok szaporodni fognak az ott élők.

Az emberi technika megváltoztatja az életkörülményeket – kisebb élettér is elegendő - akkor növekedni fog a népesség. Ez is természeti törvény!

A túlnépesedésre is megvan a természetes hatás: amíg lehet extenzíven – ez a népvándorlás az emberiség minden korszakában, miként ma is tudjuk, látjuk.

De tudunk természeti katasztrófákról, járványokról és társadalmi „végső” megoldásokról: pusztító háborúk, koncentrációs táborok, fajelmélet, éhínség, stb.

A mi nyugati civilizációs társadalmunk - az „okosok” – a tudáson alapuló adaptációt és a születésszabályozást tartjuk megoldásnak. Igaz, a kapitalista gazdaság ennek, mint mindennek, ellentmondani látszik a profit-éhség és versenyben való fennmaradás élet-halál harcával. Óriási felelősség hárul vezetőinkre, kormányainkra ezek alkalmas szabályozására. Mindennaposan tapasztalhatjuk, hogy a pártok és hatalmi berendezkedéseik egyre mélyebben keverednek bele az üzleti élet érdekviszonyaiba és válnak korrupttá. Ennek egyenes következménye az „okosok” társadalmának válsága. Vajon hogyan bírjuk és éljük túl ezt a kettős válságot?

A saját magunk által kifejlesztett technikából fakadó környezetváltozáshoz vagyunk kénytelen alkalmazkodni. Ehhez tanulásra van szükség, meg kell ismerkednünk az új dolgokkal és meg kell tanulnunk azokkal élni. Ez kényszer, mert mások is ezt teszik, és aki nem, az lemarad – élet-, sőt lét képtelenné válik. Vele együtt a családja, utódai, nemzete is. Harc ez, a létért való küzdelem, de már nem a természet ellen, hanem a saját magunk által teremtett környezetben.

Álljon itt egy kis áttekintő az „okosok” társadalmának dolgaiból, pro és kontra:

(+ jellel jelöltem az előnyöket – jellel a hátrányokat:

- + kollektivizálódás: Európai Unió, Atlanti Szövetség
- + összefogás: közös eredmények, jobb védelem, a tudás mindenkié
- + megmarad az élettér: születésszabályozás
- + javuló élet: fogyasztói társadalom

- + kényelmesebb élet: automatizálás, robotika, virtuális technikák
- csökken a munkaerő, különösen az „alantas munkáé
- túlszabályozás: csökken a sokféleség, ami mindennek a motorja
- „magasabb szintű” ütközések: Cyberwar, természeti kincsek megszerzése, környezetszennyezés
- tudományos felelőtlenségek: egészséges élelmiszer megtartása
- túlszabályozásból az egyéni kiút a kábítószer
- a túltermelés nem jólétnövelő, hanem válság.

Ki és mi fog győzni? Ki tudja?

Természetesen optimisták vagyunk – bízunk magunkban és hitünkben – és tudjuk győzni fogunk, túlélünk és jobban is! De addig?

Amit tudunk: nekünk, most tanulnunk kell, adaptálódni szükséges a változásokhoz. Erről szól a könyvem, ennek lehetőségeit feszegeti. Nem recept, mert én sem tudom!

Ha tudnám, ordítanék! Így csak egyszerűen leírom amit tudok, gondolok. Lehet az jó is meg rossz is! Ezért mondom, GONDOLKOZZ! Ez biztosan szükséges!

Gondolataim a napi életemből, a 75 évemből, olvasmányaimból, barátaimtól, ismerőseimtől származnak. Ebből próbáltam leírni, közreadni egy nem túl terjedelmes és legtöbbször olvasmányos összeállítást. Az írások java már megjelent valahol, egy-egy folyóiratban, de fontosnak tartottam így együtt is közreadni. A harmadik kiadás javítása, bővítése a nagy válság óta eltelt évek során nyert tapasztalataimból keletkezett.

Kérek mindenkit: ne higgyen nekem! Gondolkozzon, gondolja végig saját életét, használja hozzá iniciatívaként a könyvemet! Evvel a többlet tudással tűzzön ki célokat, evvel a többlettel tanítsa, nevelje utódait!

Ha nem tetszik valakinek az írásom, akkor is elértem vele célomat, mert önálló gondolkodásra készítettem, amelynek során megállapította, hogy a számára járandó út más. Akinek tetszik még az is elképzelhető, hogy bizonyos esetekben receptként is használhatja. Örülnék, ha hallanék ilyen eredményeket: nem volt hiábavaló a munkám!

Készült Szentendrén, 2016. június 9-i könyvbemutatóhoz.